

ПІДХОДИ ДО ПЕРЕТВОРЕННЯ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ НА ОРГАНІЗАЦІЮ, ЩО НАВЧАЄТЬСЯ

Анотація: На основі визначення сутності організації, що навчається, проаналізовано організацію роботи щодо розробки та узгодження змісту навчальних планів підготовки бакалаврів у ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» у 2012 році та запропоновано заходи щодо перетворення вищого навчального закладу на організацію, що навчається.

Ключові слова: організація, що навчається; організація вищої освіти, університети, навчальний план підготовки бакалавра, зміст навчальної дисципліни

Вступ. Більшість дослідників [1, 2] вважають здатність підприємств до навчання єдиною конкурентною перевагою, яку важко або неможливо повторити та яка постійно поновлюється у сучасному високо конкурентному світі. У сучасному конкурентному середовищі на ринку освітніх послуг для залучення студентів недостатньо лише висококваліфікованих викладачів. Університет як відкрита система має бути гнучким та адаптивним: навчальні плани слід постійно оновлювати з урахуванням потреб ринку праці.

Постановка задачі. Основний вид діяльності вищих навчальних закладів — надання освітніх послуг або навчання студентів. Але самі по собі університети не обов'язково відповідають ознакам організації, що навчається. Це, за Генрі Мінцбергом, «професійні організації», які включають висококваліфікованих фахівців, які певною мірою є ізольованими в межах своїх навчальних дисциплін, кафедр, факультетів або спеціальностей.

Результати. Ідея організації, що навчається, дуже впливова у формуванні політики і практики у корпоративному світі. Мається багато різноманітних визначень того, що є організація, що навчається. Наприклад, «організація, що полегшує навчання для всіх своїх членів і постійно трансформує себе», «організація, що вміє здобувати і передавати знання і модифікувати своє поведіння відповідно до обмірковування нового знання і розуміння» і «організація, що створює й удоско-

налеє свою власну практику, свідомо і постійно продумуючи, розвиваючи засоби для здобуття знання зі свого власного (і чужого) досвіду» [3]. Основне — це бажання створити організаційне оточення, якому притаманні зміни, пристосованість, цілісний підхід, бачення і відновлення.

Білл Малфорд (Mulford, 2000) визначає організації, що навчаються, як такі, що можуть структурувати, реструктурувати і розвивати себе таким чином, що і організація, і її члени постійно вчаться на своєму досвіді, один від одного, а також від навколишнього середовища. Результати навчання дозволяють ефективно вирішувати проблеми та досягати організаційного вдосконалення.

Організація, що навчається, може бути охарактеризована як: 1) відкрита система, з можливістю вчитися і впливати на навколишнє середовище, а також навчатися всередині себе; 2) організація, в якій бачення виникає від індивідуальних членів та де особисте бачення пов'язано з організаційними баченням, але де організаційне бачення і місія змінюються в результаті навчання; 3) організація, в якій індивідуальне навчання стає колективним шляхом діалогу, вимагає заохочення і прийняття організаційної культури і підтримуючої організаційної структури; 4) організація, де є добре збалансоване поєднання майстерності і навчання, орієнтованого на розвиток, яке включає культуру, яка заохочує і підтримує навчання, з гнучкими структурами, які мають потенціал до змін (з метою підтримки майбутнього навчання); 5) організація, де люди використовують системне мислення для виявлення і вирішення проблем.

З наведених ознак організації, що навчається, слід звернути особливу увагу на такі інструменти її впровадження, як відповідні організаційна культура та організаційна структура.

Хоча призначення вищих навчальних закладів — надання освітніх послуг, або навчання студентів, часто самі по собі університети не відповідають ознакам організації, що навчається [5—7]. Це організації, які об'єднують висококваліфікованих фахівців (викладачів), які певною мірою є ізольованими в межах своїх навчальних дисциплін, кафедр, факультетів або спеціальностей. Організаційна структура університетів, як правило, включає факультети, кафедри та загально університетські підрозділи, які підпорядковуються ректору та наглядовій раді. Зв'язки по горизонталі між факультетами та кафедрами майже відсутні, хоча саме такі зв'язки мають бути активізовані з метою підвищення якості змісту навчальних планів підготовки фахівців.

У якості прикладу проаналізуємо процес розробки нових навчальних планів підготовки бакалаврів у КНЕУ 2012 року. Ректорат ініціював широке обговорення факультетами та випускаючими кафедрами проектів нових навчальних планів. Після аналізу поданих пропозицій керівництвом було прийнято жорсткий стандарт щодо складу навчальних дисциплін і кількості кредитів по нормативним дисциплінам на перший—третій роки навчання. Факультети та випускаючі кафедри отримали можливість самостійно формувати навчальний план підготовки бакалаврів по нормативних дисциплінах фахової підготовки четвертого року навчання, а також сертифікаційні програми (вибіркову складову навчального плану).

Розглянемо взаємодію між кафедрами університету при формуванні змісту сертифікаційної програми «Бізнес-аналітика». Три із шести дисциплін цієї програми забезпечують викладачі випускаючої кафедри стратегії підприємств, решту три — кафедри інших факультетів університету. При виборі складу дисциплін, які мають увійти до пакету, розробники керувались, у першу чергу, логікою викла-

дання матеріалу, необхідною для формування професійних компетенцій випускників, які обрали певну програму.

Так, при викладанні дисципліни «Логіка», яку забезпечує кафедра філософії (кредитно-економічний факультет), було запропоновано зробити акцент на аналітичну складову, щоб студенти опанували «Методологію аналізу» як базову дисципліну для формування аналітичних компетенцій.

Наступну у пакеті дисципліну «Системний аналіз соціально-економічних процесів» викладають фахівці кафедри інформатики (факультет інформаційних систем і технологій). Ця дисципліна також має сформувати у студентів аналітичні компетенції на основі системного підходу.

Тренінг-курс «Аналіз та моделювання бізнес-процесів на підприємстві» планується забезпечувати спільно кафедрою стратегії підприємств (випускаючою) та кафедрою інформаційних систем в економіці (факультет інформаційних систем і технологій), викладачі якої спеціалізуються саме на використанні сучасних інформаційних технологій в економіці підприємства. Програма опанування курсу узгоджена між кафедрами з метою формування у студентів аналітичних компетенцій при використанні інформаційних технологій.

Таким чином, при формуванні сертифікаційної програми (вибіркової складової навчального плану) мало місце узгодження змісту навчальних дисциплін між різними кафедрами, які входять до різних факультетів університету.

Разом з тим, що стосується змісту нормативних дисциплін циклу загальноєкономічної підготовки, не завжди вдається досягти порозуміння між випускаючими кафедрами та тими, які забезпечують викладання певних дисциплін. Зокрема, фахівці кафедри стратегії підприємств неодноразово намагались узгодити з кафедрою обліку в кредитних та бюджетних установах і економічного аналізу зміст дисципліни «Економічний аналіз», щоб уникнути дублювання певних тем або методів аналізу, які розглядаються у дисциплінах фахової підготовки. Але зміст нормативної дисципліни кафедрою обліку в кредитних та бюджетних установах і економічного аналізу не переглядався, що призводить, з одного боку, до переобтяження змісту дисципліни «Економічний аналіз» специфічними методами аналізу, а, з іншого, до дублювання матеріалу в дисциплінах загальноєкономічної та фахової підготовки.

У сучасному конкурентному середовищі на ринку освітніх послуг для залучення студентів недостатньо лише висококваліфікованих викладачів. Університет як відкрита система має бути гнучким та адаптивним: навчальні плани слід постійно оновлювати з урахуванням потреб ринку праці.

Висновки. Для покращення якості навчальних планів підготовки фахівців необхідно змінювати організаційну культуру університетів, заохочуючи обмін та обговорення інформації про зміст навчальних дисциплін між викладачами всіх кафедр і факультетів, які формують майбутнього фахівця незалежно від спеціальності. При цьому стануть у нагоді структурно-логічні схеми змісту дисциплін і перелік компетенцій, які формуються при опануванні кожної дисципліни. Розробка зазначених документів дозволить переглянути зміст дисциплін, включених до навчальних планів, з точки зору попередження дублювання матеріалу в різних дисциплінах, а також виявлення можливих прогалин у формуванні професійних компетенцій майбутніх випускників. Зазначені заходи сприятимуть перетворенню вищих навчальних закладів на організації, які не тільки навчають інших, але і навчаються самі.

Література

1. Сенге П. Пятая дисциплина: искусство и практика самообучающейся организации / Пер. с англ. — М.: ЗАО «Олимп-бизнес», 1999. — 408 с.
2. Сенге П, Клейнер А., Робертс Ш., и др. Танец перемен: новые проблемы самообучающихся организаций / Пер. с англ. — М.: ЗАО «Олимп-бизнес», 2004. — 624 с.
3. Брюс Бриттон. Организационное обучение в НПО: Создание мотива, средств и возможности. — International NGO Training and Research Center, Документ PRAXIS No. 3, март 2005 г.
4. Концепция организационного обучения в ФГБОУ ВПО «Астраханский государственный университет». [Электронный ресурс] // Режим доступа: www.aspu.ru/images/File/ilil2/Organizac_obuch.doc
5. Mandy Tew. A Learning Organization? Evaluating the University of Canterbury's Strategic Transformation toward Sustainability. [Электронный ресурс] // Режим доступа: [http://www.bth.se/fou/cuppsats.nsf/all/cbc37cf9fee56bdec125707900678163/\\$file/MandyTewThesis.pdf](http://www.bth.se/fou/cuppsats.nsf/all/cbc37cf9fee56bdec125707900678163/$file/MandyTewThesis.pdf)
6. Ingela Strandli Portfelt. The University; A Learning Organization? — An Illuminative Review Based on System Theory. Dissertation. Karlstad University Studies 2006:23. [Электронный ресурс] // Режим доступа: www.diva-portal.org/smash/get/diva2:6505/FULLTEXT01
7. Peter Franklin, Myra Hodgkinson and Jim Stewart. Towards universities as learning organisations The Learning Organization. Volume 5 · Number 5. 1998 · pp. 228–238. [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://www.ecllo.org/pages/uploads/File/Emerald%20Papers/Jim%20Stewart%20Towards%20Universities%20as%20LO.pdf>

Стаття надійшла до редакції 24.10.2012 р.